
Al marge

Els ben cofats... i els altres, per *Úrsula Guiteres i Prat*

He de reconèixer que ser filla de classes mitjanes en una societat de les que s'anomenen de capitalisme avançat és una sort. Aquesta casualitat representa un avantatge tan gran respecte de la resta dels mortals que hi ha qui, des d'aquesta perspectiva, ens situa davant del final de la història. Alguns se senten tan en el llindar del paradís hegelian (del qual assumeixen només una petita part, ara que el filòsof s'ha vist venjat amb l'assassinat de Marx) que confonen el seu amb tots els paradisos possibles, i aquesta apropiació justifica que ja a ningú no li cal la més mínima utopia —o que aquesta consisteixi en l'extensió del model a la resta de la humanitat que no en gaudeix, com si això fos possible sense que el model anés en orris.

Una de les gràcies d'aquest paradís és l'invent de l'Estat com a instrument regulador, alhora intervencionista i liberal, que deixa prou marge de maniobra per sentir-nos tan bonics amb la nostra llibertat, però també protegits davant les lògiques implacables del mercat. Així, de la mateixa manera que regula els preus de la benzina, la producció de la llet o la de l'avellana, intervé en l'àmbit de la creació i difusió culturals. Però la meua felicitat, pel fet de ser ciutadana del Primer Món, es veu sovint enterbolida per una altra casualitat, també biogràfica: m'adjectivo catalana. És un detall que no em deixa paticipar de l'estrabisme mental d'aquells

qui, a més del meu avantatge, gaudeixen dels que comporta la perfecta simbiosi entre la seva cultura i el seu Estat, una curiosa minoria que es creuen gent de primera i detentors de la raó cultural. Ja se sap: si la Raó és l'Estat i aquest és la Nació, tota la resta som una colla de tanques que venim a molestar.

No voldria estendre en consideracions que sí que fan al cas, però que podrien desviar-me d'on vull anar a parar: la intervenció dels poders públics en la producció cultural a través de les subvencions. En aquest tema, cal constatar que les relacions dels pertanyents a la cultura catalana amb el *nostre* (almenys el que n'aixopluga el major nombre) Estat han anat variant. Darrerament, hem viscut una transició d'allò que se'n deia cultura de peatge a una de, diguem-ne, subvencionada. És a dir, en la història recent, l'Estat ha passat d'una política repressiva a una en què, bàsicament a través d'allò que rep el nom d'Estatuts, Parlaments i Governos de comunitats autònomes, s'intervé en la promoció de la nostra cultura. Deixarem de banda dues de les enormes trampes que ni tans sols s'amaguen darrera del fet: la fragmentació de les polítiques en els diversos territoris del domini lingüístic i com el traspàs de competències no ha portat aparellat un bon traspàs de recursos. Així el *Ministerio de Cultura* s'ha acabat convertint en una regidoria de l'ajun-

tament de Madrid, però amb més diners i amb competències de representació exterior.

Per primera vegada, els catalans entrem en la lògica cultural del capitalisme avançat, gràcies al fet que complim una condició indestruïble d'aquesta lògica: l'Estat, o allò que sobre el paper el representa a Catalunya, assumeix la funció d'instrument regulador en cultura i, segons que sembla, amb més possibilitats que en el terreny de la producció de l'avellana, del tèxtil o de la de la indústria del porc. La dificultat de fixar uns criteris s'accentua al nostre país, pel fet que la intervenció en matèria cultural es lliga a la protecció de la llengua. I és que no tota la cultura que es produeix a Catalunya és en català, cosa que provoca una sèrie de problemes i polèmiques a vegades absurds, davant dels quals els responsables de la distribució de subvencions més aviat tendeixen a despitjar i a no afrontar realment els problemes. Les queixes de Loquillo, cada vegada que els seus discos no puguen suficientment en les llistes de vendes, desvien l'atenció del seu problema particular cap al de les subvencions, en comptes de queixar-se del funcionament de les multinacionals discogràfiques, perquè la lògica *loquilla* és precisament la d'aquestes empreses, és a dir, la del mercat, i aquesta és la que elles imposen. Fer l'orni en aquestes qüestions, és a dir, no tenir uns criteris prou adaptats a les situacions, pot dur els responsables de la política cultural a carrerons de poca sortida. Per exemple, ens podem plantejar a Catalunya de ser el fogar del rock xinès? En aquest negoci el mercat potencial és enorme, però el real és nul. Què han de fer els meus amics d'un restaurant d'aquesta mena de menjar que ara volen cuinar-se el seu propi rock? Els hem de dir que no han de rebre cap subvenció perquè no el fan en català?. Jo crec que seria una decisió desencertada i commino el senyor Serrats i Oller que endevini per què.

Quan a Catalunya gaudim d'aquest avantatge, es dona la coincidència que ens trobem en un estadi de la història en què la cultura tendeix a envair tots els àmbits de la vida social, fins arribar a allò que ha estat qualificat de «cultura de l'espectacle» —o «espectacle de la cultura»? Si hi afegim que normalització cultural i normalització lingüística són conceptes d'abast diferent, l'emboïc pot arribar a ser dantesca. Un altre exemple, la falta d'una *jet* catalana és un dels grans dèficits culturals del país i és una de les raons per les quals no podem tenir revistes especialitzades en la matèria. ¿Ens cal subvencionar aquest tipus de revista si es fan en

català? ¿O s'ha d'obrir un concurs de subvencions a aspirants a la *jet*? Si s'opta per la segona possibilitat, una servidora podria veure satisfeta la seva aspiració a esdevenir la Chavarri catalana; a fer-ne la funció, vull dir, perquè el model que proposaria seria menys tibet i, per tant, més adaptat a la nostra manera de ser.

Els emboïcs en què els nostres responsables de política cultural es poden arribar a trobar són realment enormes i no els envejo el seu paper, però quan ja s'han vist abocats a l'abisme dels despropòsits ha estat quan els de Madrid han concedit uns quants milers de milions de pessetes en concepte de «normalització lingüística». El fet té una sèrie d'antecedents i conseqüents realment importants i difícils d'entendre. Per exemple, amb la concessió d'aquests diners sembla que els del centre reconeixen que han de pagar unes coses que no es pagaven, però aleshores no s'entén que aquesta donació sigui puntual; si paral·lament no es canvia el sistema general de finançament, això vol dir que aquest és una almoïna. Si no vaig errada, en el conveni Estat-Generalitat que regula la «donació» s'especificquen uns àmbits als quals s'ha de destinar aquesta dins del concepte genèric que la justifica; tanmateix enlloc no es fixen les quantitats concretes. Això vol dir que al Govern de la Generalitat li toca decidir, si més no, quina proporció a cada àmbit i a quines iniciatives. Si el lector es pren la molèstia de consultar unes pàgines del DOG del 5 de novembre del 1990 descobrirà on ha anat a parar una part d'aquells diners. Una llarga llista de publicacions periòdiques en reben unes quantitats. De la lectura es dedueix que gairebé totes les revistes de qualsevol mena que es publiquen en català a Catalunya reben una subvenció, sense que quedi clar per què totes aquestes i algunes altres en queden fora, per què aquestes quantitats i no unes altres. Bé, aparentment sí que queda clar, perquè hi ha uns barems. Però curiosament no s'apliquen als «setmanaris d'informació general d'abast nacional», cosa que permet concedir quaranta milions de pessetes a l'empresa editora de la revista «Set Dies», «amb l'objectiu de contribuir a la normalització lingüística». A més, uns barems, freqüentment, no són res més que una aparent objectivació d'uns criteris subjectius o una manera de dissimular una falta de criteri. I la lectura dels resultats de la seva aplicació, que és el que realment importa, dona un exemple d'aquesta doble regla d'or. Així es descobreix que publicacions dependents d'organismes de la Generalitat reben una quantitat d'aquest pressupost especial, o que l'únic

setmanari especialitzat que es publica en català és «Catalunya Cristiana», cosa que li dóna dret a més de sis milions de pessetes, o que ha reaparegut «Lo Nunci», i en definitiva s'hi rep l'agradable notícia que existeixen a Catalunya més de tres-cents publicacions en català que tenen subvencions; si a aquest nombre hi sumem les que no en reben i les que es publiquen en d'altres llengües, el nombre total es dels que fan mareig. Però un nombre tan elevat de publicacions subvencionades el que fa és amagar una mala política darrera d'una pluja benefactora per a tothom. El que estic dient és que una política cultural feta des dels poders públics ha de discriminar, perquè si no en resulta una despesa considerable en inversions sense «rendiment», i el que és un instrument regulador perd la seva eficàcia. El que es dedueix de la llei del major nombre aplicada en aquest cas és que s'intenta tenir content tothom i alhora emmascarar alguna atzagaïada. Un darrer detall que es dedueix de les resolucions signades pel Conseller de Cultura és que no s'estableix cap mecanisme de control d'on van a parar realment aquells diners, i s'acaba descobrint amb astorament que algunes de les revistes han deixat de publicar-se al cap de poc, si és que encara existien abans de rebre els diners, i tothom es queda tan content.

Però com que aquestes subvencions han anat a parar a moltes altres bandes, em permetran que els expliqui una història. No fa gaire temps, circulava per Barcelona una anècdota del gerent d'una editorial catalana. El personatge havia decidit comprar-se un cotxe dels que fan forrolla, és a dir, de bastants quilos de greu; per tal de provar-lo, va aprofitar un viatge professional a una ciutat europea, i a la Catalunya Nord, mentre feia una parada en un cafè, el cotxe va desaparèixer i mai més no l'han trobat. He de reconèixer que m'omple d'orgull que el gerent d'una editorial catalana pugui cobrar prou per comprar-se una maquineta com aquella, cosa que segurament vol dir que el món de l'edició en català rutila. I em molesta molt que una de les xarxes de tràfic de cotxes robats, segurament amb seu a París, faci negoci amb el benefici del nostre món editorial.

Tanmateix aquesta anècdota se'm barreja amb una altra història. Ja fa bastants anys, un organisme de la Generalitat, dels que tenen a veure amb cultura, aconseguí un important pressupost per a la realització d'un projecte de força ambició i utilitat. El pressupost es va concedir a un equip de gent en un concurs públic, la feina es va fer i es va pagar. Una part del projecte desembocava en la publicació d'una sèrie de llibres que algú havia d'edi-

tar, i aquí és on torna a aparèixer el nostre personatge. La publicació s'adjudicà a la seva editorial. Les condicions del contracte eren el somni de qualsevol editor. Se li donava un material produït, des dels textos fins a les il·lustracions i les fotografies, passant pel disseny de pàgines, no havia de pagar drets d'autor, i per tant l'únic que havia de fer era dur el material a un impressor i després a la distribuïdora. Si es té en compte que per les seves característiques i funcions els llibres eren dels que es venen sols, el negoci era rodó. L'únic problema que podia tenir el contracte era que expirava després de la publicació d'uns quants milers d'exemplars, però ja se sap que, a l'hora de reimprimir, un editor pot acabar fent el que li vingui de gust, i, per tant, la clàusula no va impedir que la diferència entre el tiratge concedit i el real fos esgarrifosa. Evidentment mai ningú no va pretendre que una part dels guanys anés a parar a qui havia pagat la feina, és a dir, la hisenda pública. Tothom reconeixerà que, a banda de les subvencions que podia rebre l'editorial per altres conceptes, n'estava rebent una d'indirecta i, el que és més greu, en això no hi havia ni mala fe per part de qui va redactar aquell contracte, és a dir, no es pretenia pròpiament afavorir una editorial en detriment d'altres, era simple estultícia. Però la història, té una altra cua, a part de l'automobilística. El mateix organisme decideix fer una readaptació dels llibres a diverses cultures europees. Com que aquella editorial ja havia fet la «versió prínceps», se li concedeixen les altres i, en principi, les condicions són semblants: l'organisme paga la feina de readaptació i l'editorial simplement carreteja el material. Però, vet aquí que el nostre home no hi veu tant de negoci com en la primera ocasió i demana una subvenció. Això, casualment, coincideix amb la pluja de milions. Serà coincidència possible que «casualment» n'esgarrapi uns quants més? Tant se val: d'exemples d'aquestes característiques, i de més bèsties, se'n podrien trobar bastants, i sempre la conclusió és la mateixa: la falta de criteris, la falta de control, el desconeixement de què vol dir una intervenció real des dels poders públics en qüestions culturals només poden donar lloc a arbitrarietats no orsianes. De fet continuem sent una cultura de peatge, però això ara vol dir que mentre els uns van a peu, d'altres van en cotxe.

I pensar que el pobre Carner va haver de dedicar-se a la carrera diplomàtica perquè, després d'anys d'escarrassar-s'hi, encara es trobava «en el cas de viure treballant»!

ÚRSULA GUIteres I PRAT